POLITISK KRONIK

UDLANDET

Juli 1965

1. – Jemens regering under Mohammed el Noman (se 24/4) træder tilbage. – 4. Jordans ministerpræsident Wasfi el Tall foreslår en fredelig løsning af Jemenspørgsmålet ved dannelse af en regering af republikanere og royalister med en neutral personlighed som leder og en ordensstyrke fra Den arabiske Liga. – 6. Præsident Sallal danner ny regering i Jemen, i hvilken han selv overtager ministerpræsidentposten. Regeringen består af 13 officerer og 2 civile. – 18. Efter forhandlinger med Den forenede arabiske Republik danner general Hassan al-Amri (se 24/4) på ny regering.

4. – Efter nyvalg af halvdelen af det japanske overhus er partistillingen: liberale demokrater 139 (hidtil 144), socialister 73 (65), Komeito (den politiske gren af den buddhistiske massebevægelse Soka Gakkai) 20 (13), demokratiske socialister 7 (9), kommunister 4 (3).

5. – Den tidligere leder af det svenske højre, professor Gunnar Heckscher (se 1/6), udnævnes til Sveriges ambassadør i New Delhi.

Premierminister Forbes Burnham, Britisk Guayana, og premierminister Errol W. Barrow, Barbados, går ind for en frihandelszone, der foruden de to lande også skal omfatte Martinique, Guadeloupe, Surinam, Puerto Rico, Jamaica og Trinidad og Tobago.

Tanzanias nationalforsamling vedtager en ny provisorisk forfatning, der indfører etpartisystemet.

6. – Lederen af den franske delegation ved Fællesmarkedet er hjemkaldt, og den franske regering har meddelt, at den franske delegation foreløbig ikke vil deltage i rådets møder eller i udvalg og grupper, der arbejder med henblik på virkeliggørelsen af den økonomiske union (se 28.–30/6).

Mauretanien har besluttet at udtræde af den fælles afrikansk-madagassiske organisation (OCAM), da man ikke er indforstået med Congos optagelse i organisationen. – 26. Mauretanien opretter diplomatiske forbindelser med den kinesiske folkerepublik.

7. – Ved en rekonstruktion af den spanske regering udnævnes 6 nye ministre, alle eksperter og specialister på hver sit område.

8. – Den amerikanske ambassadør i Saigon, general Maxwell D. Taylor, træder tilbage og afløses af Henry Cabot Lodge. – 11. Nord Vietnam meddeler, at en brigade af frivillige har forladt N. V. for at kæmpe i Syd Vietnam. – 13. Efter et ekstraordinært møde i NATO-rådet udtaler den amerikanske viceudenrigsminister George Ball, at USA over for Syd Vietnam har forpligtet sig til at fortsætte sine militære anstrengelser, indtil Nord Vietnam er rede til genoprettelse af freden ad forhandlingens vej. Han tilføjer, at der forestår USA en vanskelig sommer i Vietnam. – 15. Premierminister Harold Wilson oplyser i underhuset, at forsøget på at opnå Nord Vietnams tilsagn om at modtage den på Commonwealthkonferencen nedsatte kommission (se 15.–25/6) hidtil har været frugtesløst. – 20. Den amerikanske forsvarsminister McNamara

udtaler efter et besøg i Syd Vietnam, at stillingen i flere henseender er forværret i løbet af det sidste år; Viet Cong er blevet stærkere og truer forbindelseslinjerne. – 28. Præsident Johnson meddeler, at de amerikanske styrker i Vietnam vil blive forøget fra 75.000 til 125.000 mand. Han understreger, at USA er rede til at forhandle med en hvilken som helst regering hvor som helst og når som helst uden forhåndsbetingelser.

10. – Lederen af revolutionsrådet i Algeriet, oberst Houari Boumedienne (se 15/6), danner ny regering, i hvilken han selv overtager forsvarsministeriet. Af de 20 ministre var 9, deriblandt udenrigsminister Bouteflika, medlemmer af den foregående regering.

11. – Det israelske Mapai-parti beslutter, at et partimedlem, der deltager i forberedelsen af en særlig kandidatliste ved det kommende parlamentsvalg (se 3/6), dermed udelukker sig selv af Mapai. – 14. Fhv. ministerpræsident David Ben-Gurion danner sammen med 7 tidligere Mapai-parlamentsmedlemmer et nyt parti, det israelske arbejderparti.

14. – Det demokratiske partis kandidat ved præsidentvalget i 1952 og 1956, ambassadør Adlai Stevenson, afgår ved døden. Til hans efterfølger som leder af den amerikanske delegation ved FN udnævnes 26/7 ambassadør Arthur J. Goldberg.

15. – Efter en audiens erklærer den græske ministerpræsident Georgis Papandreou, at hans regering vil træde tilbage, fordi kong Konstantin vægrer sig ved at afskedige forsvarsminister Petros Garoufalias. Konfliktens baggrund er spørgsmålet om politisk indflydelse i hæren. Kongen udnævner parlamentets formand, Georgis Athanassiadis-Novas, der ligesom Papandreou tilhører centrumsunionen, til ministerpræsident. Papandreou betegner det skete som et kup og opfordrer til forsvar for demokratiet. Regeringsskiftet udløser demonstrationer for Papandreou i Athen og andre byer. – 27. En proklameret generalstrejke mod regeringen Novas gennemføres kun delvis. – 31. Parlamentet, der er indkaldt af kong Konstantin, må udsætte mødet, da det ikke er beslutningsdygtigt på gr. af, at flertallet af repræsentanterne for centrumsunionen og andre partier er fraværende.

De amerikanske rumfartsmyndigheder meddeler, at »Mariner IV« passerer Mars og sender fotografier af planeten.

17. – I Lima afholder det latinamerikanske parlament konstituerende møde. Parlamentariske delegationer fra 13 stater deltager. Det besluttes bl. a. at nedsætte en kommission, som skal undersøge mulighederne for Latinamerikas økonomiske integration.

20. – Premierminister Hastings Banda meddeler, at Malawi vil blive republik inden for Commonwealth 6/7 1966, 2 års dagen for Malawis uafhængighed.

22. – Fhv. premierminister Sir Alec Douglas-Home meddeler, at han nedlægger sit hverv som leder af det konservative parti. – 27. Ved valget af en ny leder får Edward Heath, der var minister for handel, industri og regional planlægning i det sidste konservative kabinet, 150 stemmer, fhv. finansminister Reginald Maudling 133 stemmer og tidligere sundhedsminister Enoch Powell 15 stemmer. Da ingen af kandidaterne har fået 15 pct. flere af de afgivne stemmer end nogen anden af kandidaterne, skal der efter reglerne afholdes en ny afstemning, men både Maudling og Powell trækker deres kandidatur tilbage, og Heath's valg bekræftes formelt 1/8.

24. – Præsident Sukarno meddeler, at Indonesien i nær fremtid vil påbegynde bygningen af en atombombe.

Ghana og Østtyskland slutter aftale om teknisk og økonomisk samarbejde.

25. – Portugals præsident, Americo Tomás, genvælges af en valgmandsforsamling for

en ny 7 års periode med 556 stemmer mod 13.

26. – I Libanon danner Rashid Karame ny regering af ikke-parlamentarikere, efter at ministerpræsident Hussein Oweini 20/7 er trådt tilbage.

Øgruppen Malediverne bliver uafhængig. Premierminister Ibrahim Nasir fortsætter som regeringschef.

28. – I Belgien (se 23/5) danner Pierre Harmel ny koalitionsregering. Af ministrene tilhører foruden ministerpræsidenten 15 det kristelig-sociale parti og 12 det socialistiske parti. Paul-Henri Spaak fortsætter som udenrigsminister og Gaston Eyskens (kr.-soc.) som finansminister. 31/7 opnår den nye regering et tillidsvotum i parlamentet med 131 stemmer mod 65.

29. – Frankrig og Algeriet slutter overenskomst om udnyttelsen af de algeriske olie- og gasforekomster og om økonomisk samarbejde. Algeriets andel af udbyttet forhøjes, og Frankrig yder i 5 år Algeriet en økonomisk hjælp på 1 milliard francs og derudover kreditgaranti for yderligere 1 milliard francs.

August 1965

4. – Den amerikanske ambassadør Averell Harriman udtaler efter samtaler med ministerpræsident Kosygin og præsident Tito, at det er hans indtryk, at Sovjetunionen ønsker en fredelig løsning af Vietnamkonflikten, for at Sovjetunionen og USA kan hellige sig spørgsmålet om kontrol med kernevåben. – 6. TASS betegner de amerikanske tropper i Vietnam som en imperialistisk provokation og erklærer, at Sovjetunionen vil yde Nord Vietnam al nødvendig hjælp. Den amerikanske aggression er dømt til at ende med et forsmædeligt nederlag for USA. – 12. Sydvietnamesiske pansertropper undsætter støttepunktet Duc Co ved grænsen til Cambodia. – 19.–22. Syd Vietnams ministerpræsident, general Nguyen Cao Ky, forhandler i Bangkok. Thailand lover forstærket hjælp til Syd Vietnam, bl. a. ved at uddanne sydvietnamesiske flyvere og ved at sende sanitetspersonale.

5. – Det græske parlament forkaster med 167 stemmer mod 131 et tillidsvotum til ministerpræsident Georgis Athanassidis-Novas (se 15/7), der indgiver sin afskedsbegæring. Efter en samtale med kong Konstantin meddeler fhv. ministerpræsident Papandreou, at han har stillet kongen over for alternativet enten at lade Papandreou danne regering eller opløse parlamentet og udskrive valg. – 8. Stephanos Stephanopoulos påtager sig at danne regering på betingelse af, at hans parti, centrumsunionen, giver ham et tillidsvotum, men 9/8 vedtager partiet med 119 stemmer mod 26 at afvise ham som regeringschef. – 19. Elias Tsirimokos, centrumsunionen, danner regering, men 29/8 giver parlamentet ham et mistillidsvotum med 159 stemmer mod 135, medens 6 undlader at stemme, og Tsirimokos indgiver sin afskedsbegæring.

6. – Præsident Lyndom B. Johnson underskriver Voting Rights Bill, der skal sikre negrenes ret til at stemme.

Sudans regering meddeler, at regeringstropper i de 3 sydlige provinser er gået til angreb mod oprørernes stillinger. Regeringen bebuder reformer og gennemførelse af udviklingsprojekter i de sydlige provinser, når oprøret er slået ned, og meddeler, at Ethiopien, Kenya og Tanzania har erklæret sig solidarisk med den sudanesiske regering.

7. – Premierminister Ian Smith erklærer, at Rhodesia er i stand til ensidig at pro-

klamere sin uafhængighed, uden at nogen kan hindre det. Men også i tilfælde af, at uafhængigheden opnås i forståelse med den britiske regering, vil Rhodesia udtræde af Commonwealth.

8. – Ved parlamentsvalget i Madagaskar får det socialdemokratiske parti 104 (hidtil 75) mandater og uafhængighedskongressen 3 (3) mandater. De andre partier, der tidligere havde i alt 29 mandater, bliver ikke repræsenteret i det nye parlament.

9. – Malaysias premierminister Tunku Abdul Rahman og premierministeren i Singapore, Lee Kuan Yew, meddeler, at Singapore har besluttet at udtræde af føderationen Malaysia. Det tilføjes, at de to stater vil opretholde venskabelige forbindelser og samarbejde. Der skal oprettes et fælles forsvarsråd, og Malaysia får ret til at beholde støttepunkter for malaysiske tropper i Singapore. Parterne forpligter sig til ikke at afslutte overenskomster med tredjeland, som kan skade den anden parts uafhængighed og forsvar. I de flg. dage anerkender Storbritannien, USA og talrige andre lande Singapore som uafhængig stat.

Guinea og Østtyskland slutter overenskomst om økonomisk samarbejde. – 23. Den syriske regering meddeler, at der er opnået enighed med den østtyske regering om omdannelse af det østtyske konsulat i Damaskus til et generalkonsulat og om oprettelse af et syrisk generalkonsulat i Østtyskland.

12. – Pakistans udenrigsminister meddeler, at folket i Jammu og Kashmir er gået i oprør mod den indiske undertrykkelse. Han tilføjer, at Pakistans regering ikke har noget med oprøret at gøre, selv om den sympatiserer med Kashmirs folk. – 13. Indiens premierminister Lal Bahadur Shastri erklærer, at bevæbnede grupper fra Pakistan og den af Pakistan besatte del af Kashmir er trængt ind i den indiske del af Kashmir og har angrebet talrige politistationer, broer m. v. – 30. Det indiske forsvarsministerium meddeler, at enheder af den indiske hær siden 26/8 flere steder har overskredet våbenstilstandslinjen i Kashmir for at bekæmpe de indtrængende grupper fra Pakistan i deres udgangsstillinger.

Sydkoreas nationalforsamling vedtager med 101 stemmer mod 1 at sende en kampdivision (15.000 mand) til Syd Vietnam for at deltage i bekæmpelsen of Viet Cong.

14. – Sydkoreas nationalforsamling ratificerer traktaten med Japan om regulering af forholdet mellem de to stater (se 22/6).

16. – Den amerikanske delegerede ved FN, Arthur J. Goldberg, fremsætter i FNs generalforsamlings udvalg vedr. forholdsregler til opretholdelse af freden en udtalelse, hvorefter USA fastholder, at FNs grundlovs artikel 19 forpligter medlemsstaterne til at yde finansielle bidrag til fredsbevarende aktioner, som er besluttet af generalforsamlingen. For ikke at hindre generalforsamlingens normale arbejde vil USA dog ikke kræve forpligtelsen overholdt. Sovjetunionens delegerede erklærer derefter, at Sovjetunionen, uanset at den ikke anerkender en sådan forpligtelse, for at vise sin gode vilje vil yde et frivilligt bidrag til FNs aktioner i Congo og Mellemøsten.

Congo (Brazzaville) afbryder de diplomatiske forbindelser og handelsforbindelserne med Portugal.

24. – Ved et møde i Djidda træffer kong Feisal af Saudiarabien og præsident Nasser, U. A. R., aftale om, at de ægyptiske tropper skal være trukket tilbage fra Jemen inden 23/11 1966, medens Saudiarabien forpligter sig til at standse den militære hjælp til den republikanske regerings modstandere. Ved en folkeafstemning 23/11 1966 skal det jeminitiske folk selv træffe bestemmelse om regeringsformen. En konference af 50 repræsentanter for alle politiske retninger i Jemen skal træffe bestemmelse om regeringssystemet i overgangstiden og forberede folkeafstemningen.

29. – Den amerikanske rumkapsel »Gemini V« med astronauterne Gordon Cooper og Charles Conrad fuldfører den hidtil længste rumflyvning. I løbet af knap 8 dage har de omkredset jorden 120 gange.

31. – Islands udenrigsminister Gudmundur Gudmundsson træder tilbage på gr. af svigtende helbred. Han efterfølges af den hidtidige fiskeriminister og formand for det socialdemokratiske parti, Emil Jonsson. Socialdemokraten Eggert Thorsteinssen bliver fiskeriminister.

På forslag af OAS's særlige kommission for Den dominikanske Republik underskriver chefen for den »konstitutionelle« regering, oberst Francisco Caamaño, og chefen for den nationale genopbygningsregering, general Antonio Imbert Barrera, en forsoningsakt, hvorefter der skal dannes en over partierne stående regering.

I Wellington underskrives en overenskomst mellem Australien og New Zealand om oprettelsen af et begrænset frihandelsområde, omfattende de to lande.

September 1965

1. – Under kampe ved våbenstilstandslinjen i Kashmir (se 12/7) trænger pakistanske tropper frem i Chamb Jaurian området. – 4. FNs sikkerhedsråd vedtager enstemmigt at opfordre Indien og Pakistan til at standse ilden og trække tropperne bort fra demarkationslinjen. Ministerpræsident Kosygin opfordrer i skrivelser til premierminister Lal Bahadur Shastri og præsident Ayub Khan Indien og Pakistan til fredelig løsning af konflikten og tilbyder Sovjetunionens medvirken hertil. – 6. Stærke indiske styrker overskrider grænsen til Pakistan og går til angreb i retning af Lahore og indvikles i hårde kampe med pakistanske tropper. Samtidig meldes om luftangreb mod militære mål og byer både i Pakistan og Indien. Pakistan indfører undtagelsestilstand. Præsident Ayub Khan kalder folk og hær til kamp mod den indiske invasion. Sikkerhedsrådet vedtager en indtrængende henstilling til Indien og Pakistan om standsning af fjendtlighederne. Generalsekretæren opfordres til at forstærke FNs militære observatørgruppe i Indien og Pakistan. – 7. Pekingregeringen fordømmer Indiens »forbryderiske aggression« og tilsiger Pakistan fuld støtte i kampen. – 8. Udenrigsminister Dean Rusk meddeler kongressen, at USA har standset leverancerne inden for militærhjælpens rammer til Indien og Pakistan. Pekingregeringen protesterer i en note til Indien mod gentagne krænkelser af de to landes fælles grænse og kræver, at den indiske regering skal fjerne alle aggressive militære anlæg i nærheden af grænsen, trække de militære styrker tilbage og standse provokationerne over for Kina. – 9. I Djakarta stormes og ødelægges den indiske ambassade af pakistan-venlige demonstranter. Udenrigsminister Subandrio udtaler sin forståelse for, at ungdommen fordømmer Indiens aggression, og erklærer, at Indonesien fuldt og helt stiller sig på Pakistans side og tilbyder Pakistan al mulig støtte. Tyrkiets ministerpræsident Ürgüplü beklager, at Indien ved at udvide den væbnede konflikt i Kashmir til pakistansk territorium har fremkaldt en skærpelse af krisen. – 9.–10. FNs generalsekretær U Thant forhandler i Rawalpindi med præsident Ayub Khan. Pakistan stiller som betingelse for indstilling af kampen, at indiske og pakistanske tropper rømmer Kashmir og Jammu, at FN overtager opretholdelsen af ordenen, og at der under FNs beskyttelse gennemføres en folkeafstemning. – 11. Ministerpræsident Kosygin tilbyder i skrivelser til Shastri og Ayub Khan på ny Sovjetunionens bona officia. – 13. Udenrigsminister Dean Rusk advarer Peking mod indblanding i konflikten mellem Indien og Pakistan og

støtter Sovjetunionens fredsappel, der betegnes som konstruktiv. – 15. U Thant afslutter et besøg i New Delhi. Premierminister Shastri har erklæret sig parat til at indstille kamphandlingerne, så snart U Thant kunne bekræfte, at Pakistan også var rede til at slutte våbenhvile. – 16. Kina kræver i en note til Indien, at alle indiske militære anlæg på kinesisk område på grænsen mellem Kina og Sikkim skal sløjfes i løbet af 3 dage, hvis Indien vil undgå alvorlige konsekvenser. – 17. U Thant foreslår, at sikkerhedsrådet giver Indien og Pakistan ordre til at standse kamphandlingerne. – 19. Kina forlænger fristen for sløjfningen af de militære anlæg på kinesisk område ved grænsen mellem Sikkim og Kina med 3 dage. Ministerpræsident Kosygin har foreslået et møde mellem premierminister Shastri og præsident Ayub Khan i Sovjetunionen. – 22. Såvel Indien som Pakistan følger sikkerhedsrådets krav om våbenhvile, idet Pakistand erklærer, at det vil melde sig ud af FN, hvis det ikke lykkes FN at finde en tilfredsstillende løsning på Kashmirspørgsmålet. FN-observatører skal overvåge våbenhvilen. – 23. 86 indiske parlamentsmedlemmer af alle partier anmoder premierminister Shastri om at give ordre til fremstilling af indiske atombomber som et modtræk mod den kinesisk-pakistanske sammensværgelse. – 26. Indien og Pakistan beskylder hinanden for at krænke våbenstilstanden.

2. – Underhusets speaker, Sir Harry Hylton-Foster, afgår pludselig ved døden.

3. – I overensstemmelse med forsoningsakten (se 31/8) danner Hector Garcia Godoy ny regering i Den dominikanske Republik. – 25. Ekspræsident Juan Bosch (se 24/4) vender tilbage til Santo Domingo fra Puerto Rico.

6. – Efter at Iraks ministerpræsident Taher Jahya er trådt tilbage, danner chefen for luftvåbenet, general Aref Abdel Razzak, ny regering med Abdel Rahman el Bazzak som viceministerpræsident og udenrigsminister. – 9. Revolutionsrådet opløses, og dets beføjelser overgår til regeringen. – 16. Ministerpræsident Razzak er flygtet til Cairo efter et mislykket kupforsøg. – 21. Vicepremierministeren danner ny regering.

8. – Fra Cairo meldes om massearrestationer af medlemmer af Det muhammedanske Broderskab, der anklages for at have forberedt et statskup.

9. – Præsident de Gaulle afholder en pressekonference, hvor han gør rede for Frankrigs grunde til at afbryde forhandlingerne i EEC og delvis indstille Frankrigs deltagelse i arbejdet. Han afviser fællesmarkedskommissionens supranationale krav og overgang til flertalsbeslutninger i EEC's ministerråd, som i henhold til Romtraktaten skulle finde sted 1/1 1966, men åbner mulighed for genoptagelse af forhandlingerne, hvis landbruget inddrages i fællesmarkedet, uden at der dertil knyttes urealistiske betingelser. Frankrig kræver national handlefrihed og ønsker Atlantpagten revideret i 1969.

10. – Bank of England meddeler, at der med centralbankerne i Østrig, Belgien, Canada, Vesttyskland, Holland, Italien, Japan, Sverige, Schweiz og USA samt med Den internationale Betalingsbank er sluttet aftaler om støttearrangementer for pundet.

13. – Ved stortingsvalget i Norge opnår de 4 ikke-socialistiske partier tilsammen 80 af i alt 150 mandater. De socialistiske partier bevarer dog flertallet blandt vælgerne. Arbejderpartiet får 43,3 (1962: 46,9) pct. af de afgivne stemmer og 68 (74) mandater, højre 20,1 (19,3) pct. og 31 (29), venstre 10,1 (7,3) pct. og 18 (14), senterpartiet 9,4 (6,8) pct. og 18 (16), kristeligt folkeparti 7,8 (9,4) pct. og 13 (15), socialistisk folkeparti 6,0 (2,4) pct. og 2 (2) mandater. Kommunisterne får 1,4 (2,9) pct. af stemmerne, men opnår lige så lidt som i 1961 noget mandat. Valgdeltagelsen er 84,4 pct. mod 77,3 pct.

i 1961. – 24. De 4 ikke-socialistiske partier enes om at udpege senterpartiets leder, Per Borten, som statsminister i en koalitionsregering.

De amerikanske styrker i Vietnam forstærkes med 20.000 mand og er hermed oppe på 125.000 mand.

Præsident Bourguiba bebuder, at Tunesien ikke vil blive repræsenteret ved den forestående arabiske topkonference i Casablanca, fordi Den arabiske Liga er blevet et instrument for Cairos hegemonipolitik.

15. – I Grækenland meddeler den nationalradikale union og det progressive parti, at de er villige til at deltage symbolsk, med en mand hver, i en regering under Stephanopoulos, centrumsunionen. – 17. Stephanopoulos danner regering. Han støttes af 45 dissiderende medlemmer af centrumsunionen, 99 nationalradikale og 8 progressive, i alt 152 af et parlament på 300, som 25/9 giver ham et tillidsvorum.

Den jugoslaviske regering beslutter at undersøge mulighederne for nærmere kontakt med EFTA.

19. – Ved forbundsdagsvalget i Tyskland får CDU/CSU 47,6 (1961: 45,3) pct. af de afgivne stemmer og 245 (242) mandater, SPD 39,3 (36,2) pct. og 202 (190) mandater og FPD 9,3 (12,8) pct. og 49 (67) mandater. 7 mindre partier får lige så lidt som i 1961 noget mandat; af de små partier får det højreorienterede nationaldemokratiske parti og det venstreorienterede Tysk Fredsunion flest stemmer. Valgdeltagelsen er 86,3 pct. mod 87,7 pct. i 1961. I Vestberlin vælges samtidig 22 medlemmer uden stemmeret (16 SPD, 6 CDU og 1 FPD). – 20. CDU's ledelse vedtager at anbefale, at dr. Erhard vælges som forbundskansler af den nye forbundsdag, der træder sammen 19/10. Dr. Erhard gør det klart, at han er rede til at danne koalitionsregering af CDU/CSU og FPD.

21. – Den italienske udenrigsminister Amintore Fanfani vælges til præsident for FN's 20. generalforsamling.

24. – Den britiske koloniminister Greenwood meddeler efter afslutningen af en forfatningskonference i London, at Mauritius vil blive uafhængig stat inden for Commonwealth, sandsynligvis ved slutningen af 1966.

25. – Storbritannien sætter Adens forfatning ud af kraft på gr. af alvorlig forværring af sikkerhedssituationen.

DANMARK

Juli 1965

1. – Udenrigsminister Per Hækkerup og Islands ambassadør i Danmark Gunnar Thoroddsen underskriver traktaten om udlevering af de islandske håndskrifter (se 19/5).

Landbrugsrådets præsident, folketingsmand Anders Andersen (v.), erklærer, at regeringens forhandlinger med EEC og EFTA ikke på nogen måde har løst landbrugets afsætningsproblemer, og tager afstand fra begrænsningen af landbrugets muligheder for at opnå lån til modernisering og rationalisering.

2. – Udenrigsminister Per Hækkerup udtaler efter hjemkomsten fra Genève, hvor Danmark har overtaget formandskabet i EFTA's ministerråd, at den danske »katalog« over problemer, der skal overvejes i forbindelse med EFTA's »brobygning« til EEC, har fået en god modtagelse.

Efter et møde i forsvarsudvalget oplyser forsvarsminister Victor Gram, at de radikales ønske om aflysning af genindkaldelserne til efteråret ikke vil blive imødekommet, men spørgsmålet om en afkortning af de 3 uger, der er regnet med, vil blive drøftet med hærchefen.

Regeringen har nedsat et udvalg med den opgave at undersøge, hvorvidt og i hvilket omfang der findes særlige danske inflationskilder, herunder om den danske form for automatisk indtægtsregulering befordrer indenlandsk betinget inflation. Udvalgets formand er departementschef Erik Ib Schmidt.

Boligminister Kaj Andresen nedsætter i henhold til lejeloven (se 29/3) et huslejeråd, der skal afgive indstilling om forhøjelser af huslejerne. Rådets formand er højesteretsdommer Henrik Tamm.

Monopolankenævnet går imod Monopoltilsynets beslutning om ophævelse af fastprisordningen for tobaksvarer fra 1/1 1966.

5. – Justitsminister K. Axel Nielsen erklærer i et svar til Henry Christensen (v.), at han vil indlede en undersøgelse af de tekniske og praktiske muligheder for en begrænsning af afbetalingshandelen, men mener, at det er vanskeligt at gøre eventuelle begrænsninger virkelig effektive.

Finansminister Poul Hansen skriver i Berlingske Tidende, at ingen socialdemokratisk tillidsmand drømmer om regeringssamarbejde med SF. Lige så klart er det imidlertid, at partiets stemmer tæller med ved afgørelser i folketinget, og i de konkrete sager bliver spørgsmålet, om man skal lade en sag falde, fordi SF vil stemme for den, og den med dette partis stemmer imod ville være blevet forkastet.

6. – Efter forhandlinger mellem indenrigsministeriet, økonomiministeriet, Nationalbanken og Kongeriget Danmarks Hypotekbank er der truffet en ordning, hvorefter kommuner i akutte likviditetsvanskeligheder får mulighed for efter ansøgning at opnå midlertidige lån til markedslånerente gennem hypotekbanken, der til dette formål kan disponere over indtil 40 mill. kr.

10. – Af et svar fra trafikminister Lindberg til folketingsmand Ninn-Hansen fremgår det, at lovforslag om principbeslutning om Storebæltsbroen næppe kan fremsættes før 1967–68, og før principbeslutningen foreligger, kan der ikke blive tale om indhentning af finansieringstilbud.

12. – Økonomiminister Grünbaum udnævner professor, dr. polit. Poul Winding til medlem af Det økonomiske Råds formandskab i st. f. nationalbankdirektør Erik Hoffmeyer.

14. – Butikshandelens Fællesråd protesterer over for finansminister Poul Hansen imod, at afskrivningsprocenten for varelagre administrativt er nedsat fra 35 til 30.

15. – Forsvarsminister Victor Gram meddeler hærkommandoen, at genindkaldelserne til efteråret afkortes med 3 døgn (se 2/7).

16. – Det af finansministeriet 15/8 1963 nedsatte udvalg om forenkling af ejendomsbeskatningen afgiver betænkning. Udvalget foreslår, at statsgrundskylden overføres til amts- og købstadkommuner, og at statsejendomsskylden afvikles på tilsvarende måde som den igangværende afvikling af den kommunale ejendomsskyld.

19. – Landbrugsministeriet afviser handelens og husmændenes ønske om midlertidig ophævelse af importstoppet for korn.

23. – Kødindustriens Fabrikantforening og Dansk Slagteriarbejderforbund forhandler om udenlandsk arbejdskraft til kødindustrien. Forbundet indvilger i, at der forsøgsvis etableres en ordning med udenlandsk arbejdskraft på danske slagterier og konservesfabrikker.

28. – Samtlige landbrugsorganisationer samlet i Landbrugsrådet og husmandsforeningerne vil anmode regeringen om en finansieringsordning for kornet. Baggrunden er landbrugets likviditetsvanskeligheder.

29. – De radikales politiske ordfører, Hilmar Baunsgaard, udtaler, at forslaget om merværdiafgift ikke bør gennemføres, hvis det for et enkelt erhverv medfører betragtelige vanskeligheder, og interessen må da samle sig om en detailomsætningsafgift.

30. – Reguleringspristallet er fra april til juli steget med 2,2 points til 112 (januar 1963 100). Stigningen medfører, at arbejdere og tjenestemænd fra 1/9 henholdsvis 1/10 får 2 dyrtidstillægsportioner, i alt ca. 1½ million kr. årligt.

August 1965

2. – Statsminister J. O. Krag udtaler efter Socialistisk Internationales møde på Harpsund ved Stockholm, at afviklingen af de sidste 10 pct. af den britiske ekstratold (se 22/2) er af vital betydning for EFTA's prestige og fremtid. Han tilføjer, at den britiske økonomiminister George Brown ikke kunne give nye udtalelser i sagen.

4. – Formanden for Venstres folketingsgruppe, Poul Hartling, opfordrer på et møde i Svanninge Det radikale Venstre til snarest at fremlægge et arbejdsprogram for en liberal regering. Venstre vil fordomsfrit overveje et radikalt oplæg, men træder også gerne i forhandling derom med radikale politikere på forhånd.

Formanden for Det radikale Venstres folketingsgruppe, fhv. landbrugsminister Karl Skytte, erklærer, at de radikale fordomsfrit vil drøfte de nye muligheder.

Det konservative Folkepartis politiske ordfører, Poul Møller, udtaler, at han betragter samarbejdet med Venstre som en bestående kendsgerning, men de radikale er meget velkomne til at være med.

5. – Retsforbundets formand, Kr. Kristensen, foreslår i et åbent brev til regeringen, at alle partier, der én gang har samlet de i valgloven forlangte 10.000 underskrifter, og som ved sidste folketingsvalg opnåede mindst samme antal stemmer, får

ret til at anmelde parti til næste folketingsvalg. Indenrigsminister Hans Hækkerup bekræfter, at der er politisk enighed om, at det tyske mindretal kan opstille til folketingsvalget uden at skulle samle 10.000 underskrifter, men afviser Kr. Kristensens forslag.

7. – Boligminister Kaj Andresen oplyser i et svar til Kai Moltke (s. f.), at ministeriet har sat en undersøgelse i gang for at finde frem til foranstaltninger, så lejen kan nedsættes i det byggeri, der rammes af ekstraordinært store finansieringsudgifter.

Landbrugsrådets præsident, folketingsmand Anders Andersen (v.), udtaler, at det skal blive interessant at se, om de radikale fortsat kun vil være liberale forud for et valg og efter et valg støtte en socialistisk regering.

8. – Formanden for den radikale folketingsgruppe, Karl Skytte, udtaler ved partiets hovedbestyrelsesmøde, at hvis der i indbydelsen fra Hartling ligger en antydning af, at man skal tilstræbe en situation, der umiddelbart udløser et valg, er dette ikke acceptabelt som udgangspunkt for drøftelsen. I øvrigt er der mellem folketingsgruppen og hovedbestyrelsen enighed om at modtage indbydelsen fra Venstres formand til fordomsfri drøftelse.

Landbruget kræver hjemmemarkedspriserne forhøjet, for smør fra 8,50 til 9,00 kr., for flæsk fra 4,98 til 5,23 kr., for æg fra 4,07 til 4,32 kr. og for fjerkræ fra 4,21 til 4,46 kr. Forhøjelserne skønnes at ville give landbruget en årlig merindtægt på 75 mill. kr.

10. – I et brev til Hartling accepterer Skytte indbydelsen til forhandling om et liberalt samarbejde mellem de to partier og foreslår, at der snarest muligt aftales nærmere om drøftelsernes form og karakter.

Finansminister Poul Hansen udtaler, at regeringen ikke vil trække forslaget om merværdiafgift tilbage, men kommer forslaget først igennem efter 1/10, må man finde på noget andet.

Industrirådet går i en henvendelse til folketingsudvalget om forslaget om merværdiafgift principielt ind for dette system, der foretrækkes frem for detailoms, der igen foretrækkes frem for engrosoms. Tilslutningen er dog betinget af, at merværdiafgiftens merprovenu i forhold til engorsomsen danner grundlag for en lettelse af de direkte skatter samt for skatteregler, der fremmer opsparing og investering.

11. – Statsminister J. O. Krag erklærer, at regeringen regner med, at Venstre og især de konservative er stærkt interesseret i merværdiafgiften, og at forslaget er tilstrækkeligt forberedt til, at det kan praktiseres fra 1/1 1966. For regeringen er det en ufravigelig betingelse, at der samtidig gennemføres sociale kompensationer, og merværdiafgiften skal knyttes sammen med en skattereform, der lemper den direkte beskatning, især for mindre indtægter. Desuden betragter regeringen ikke skattereformen som fuldført, før kildeskatten er gennemført. Kan merværdiafgiften ikke træde i kraft 1/1 1966, vil det være nødvendigt at styrke statens finanser på anden måde.

Regeringens økonomiudvalg beslutter at indstille til folketingets finansudvalg, at tilskudsgrænsen for mindrebemidlede lejere i det sociale byggeri fra 1/10 forhøjes fra 19.610 kr. + 1260 kr. pr. barn til 23.090 kr. + 1810 kr. pr. barn.

12. – I en henvendelse til folketingets udvalg om merværdiafgiftsforslaget giver Håndværksrådet udtryk for en række betænkeligheder.

14. – Provinshandelskammeret finder merværdiafgiftsforslaget teknisk velegnet i hovedtrækkene, men det er en forudsætning for tilslutning, at afgiften pålægges som led i en skatteomlægning med nedsættelse af den direkte beskatning også for aktieselskaber.

15. – Finansminister Poul Hansen har i folketingsudvalget om merværdiafgiften fremlagt en finansplan for 1965-66. Me-

dens der i finansloven er regnet med et kasseoverskud på 1215 mill. kr., incl. 400 mill. kr. ved gennemførelse af merværdiafgiften fra 1/1 1966, skønnes kasseoverskuddet nu kun at blive 1042 mill. kr.

Fhv. undervisningsminister K. Helveg Petersen (r. v.) udtaler, at Hartlings initiativ nødig skulle lide skibbrud, og mener, at v. og r. v. også må have mulighed for at finde hinanden m. h. t. en mere rationel og hensigtsmæssig militærpolitik end den nuværende.

16. – Statsminister J. O. Krag udtaler ved Dansk Beklædningsarbejderforbunds kongres, at efter regeringens plan skal de almindelige indkomster gennem skattelettelse og sociale kompensationer holdes skadesløse for merværdiafgiften, hvis den gennemføres. Om Hartlings »frieri« til de radikale udtaler statsministeren, at hvis formålet er at samle en massiv front mod Socialdemokratiet, er forsøget dømt til at mislykkes.

17. – Undervisningsminister K. B. Andersen udtaler, at undervisningspligten om få år vil være udvidet til 9 mod nu 7 år.

Formanden for Venstres folketingsgruppe, Poul Hartling, og formanden for Det radikale Venstres folketingsgruppe, Karl Skytte, meddeler, at samtalerne om et liberalt samarbejde mellem de to partier skal føres af to mand fra hver side, foruden gruppeformændene Henry Christensen (v.) og Baunsgaard (r. v.).

18. – Finansminister Poul Hansen oplyser i folketingsudvalget om merværdiafgiften, at der inden for rammerne af det kasseoverskud på 1815 mill. kr., som der regnes med på finansplanen for 1966–67, vil være »en pæn sum« til skattereformen, idet regeringen mener at kunne nøjes med et kasseoverskud på 800 mill. kr. Af resten, ca. 1 milliard kroner, tænker regeringen ca. 700 mill. kr. anvendt til sociale kompensationer og 300 mill. kr. til andre skattelettelser.

20. – Finansminister Poul Hansen afleverer regeringens skattereformplan i folketingsudvalget om merværdiafgiften. Planen indebærer, at der i tilknytning til indførelse af merværdiafgift foruden sociale kompensationer i 1966–67 kan ske en forhøjelse af bundgrænsen fra 7000 til 9000 kr., en hævning af proportionalskattegrænsen fra 22.000 til 24.000 kr. for forsørgere, bortfald af restaurationsskatten og forhøjelse af formueskattegrænsen fra 90.000 til 150.000 kr. Tilsammen vil kompensationer og lettelser give staten et provenutab på 1090 mill. kr. I 1967–68 forudser finansministeren, at bundgrænsen kan hæves til 10.000 kr. og proportionalskattegrænsen til 27.000 kr. – yderligere provenutab 640 mill. kr.

Nationalbanken har i en skrivelse til landbrugsministeriet udtalt, at der næppe vil opstå problemer omkring finansieringen af foderkornomsætningen lige efter høst, men banken har samtidig henvist til et tidligere tilsagn om, at den er klar til at skride ind, hvis der opstår særlige vanskeligheder.

22. – Formanden for den konservative folketingsgruppe, Poul Sørensen, udtaler, at et valg nu ikke vil være et valg i utide. Et valg nu kan meget vel give en sådan fremgang for v., k. f. og uafh., at en ny regering kan få flertal uden r. v., der hidtil altid har foretrukket socialdemokratiske regeringer.

24. – Finansminister Poul Hansen træder tilbage på gr. af svigtende helbred. Til ny finansminister udnævnes økonomiminister Henry Grünbaum og til økonomiminister adm. chefredaktør ved Aktuelt, cand. polit. Ivar Nørgaard.

27. – Formanden for Venstres folketingsgruppe, Poul Hartling, udtaler, at de radikale i den senere tid har givet udtryk for en mere kritisk stilling til regeringen, og baggrunden er den økonomiske uligevægt.

September 1965

1. – Den konservative folketingsgruppe forelægger et detaljeret oplæg til forhandlingerne om skatte- og udgiftspolitikken m. m. »K-planen« giver principiel tilslutning til merværdiafgiften under forudsætning af, at merprovenuet ikke opsluges af en forøgelse af de offentlige udgifter, men anvendes til lettelse af den direkte beskatning. Statsskat af skattepligtige indkomster under 30.000 kr. bortfalder, og bortset fra en progressiv skat på indkomster over 30.000 kr. overlades indkomstbeskatningen af personer til kommunerne, der til gengæld skal overtage en række udgifter, som staten i øjeblikket for en stor del refunderer. Princippet for udgiftsfordelingen skal være, at den bevilgende myndighed også skal sørge for dækning. Formueskattens bundgrænse forhøjes fra 90.000 til 200.000 kr. Samtlige eksisterende ejendomsskatter afløses af en kommunal grundskyld på højst 25 p. m. Intet lovforslag bør fremsættes uden oplysning om, hvad det koster at administrere, og enhver anlægsudgift bør ledsages af oplysninger om de driftsudgifter, som anlægget vil medføre.

Monopoltilsynet imødekommer landbrugets ønske om forhøjelse af hjemmemarkedspriserne (se 8/8).

3. – Udenrigsminister Per Hækkerup undertegner i Warszawa en 5-årig handelsaftale med Polen gældende fra 1/1 1966. For første gang i samhandelen med et østland tillades fri import af en lang række nærmere bestemte varer.

»Et samfund i fremgang – mål og midler for en liberal økonomisk politik«, udarbejdet af Venstres folketingsgruppe og bestemt til forelæggelse på Venstres landsmøde offentliggøres. Det fremgår heraf, at Venstre er i tvivl om, hvorvidt merværdiafgift bør foretrækkes for en detailoms. Som led i en skattereform kræves forhøjelse af bundgrænsen og udvidelse af proportionalitetsbeskatningen, eventuelt i forbindelse med en forhøjelse af proportionalskatteprocenten. Ægtefæller, som begge har en arbejdsindtægt, skal have ret til at vælge mellem særbeskatning uden hustrufradrag og sambeskatning med hustrufradrag, og det bør overvejes på længere sigt at afløse den nuværende progressive indkomstbeskatning af en proportionalbeskatning til tops suppleret med en direkte forbrugsbeskatning af særlig stort privat forbrug. Fører en aktuel vurdering til, at en hurtig indsats er nødvendig for at genoprette den økonomiske balance, bør man frem for andre indgreb overveje en bunden opsparing i pengeinstitutter, i obligationer og i forsikringsselskaber inden for kapitalbindingsreglernes ramme.

4. – Statsminister J. O. Krag udtaler, at regeringen stadig er ene om et konkret udkast til en skattereform, der samtidig med en merværdiafgift eller detailoms giver betydelige lettelser for de små og mellemstore indtægter. Denne sociale linie kan ikke fraviges.

Socialdemokratiets næstformand, forbundsformand Hans Rasmussen, udtaler, at hvis man vil fratage lønmodtagerne dyrtidsreguleringen, er forudsætningerne for de indgåede overenskomster bristet. Han tilsiger regeringen fagbevægelsens tilslutning til en tvungen opsparing, hvis merværdiafgiftsforslaget ikke kan gennemføres.

Finansminister Grünbaum udtaler, at de økonomiske saneringsforanstaltninger nu begynder at virke, men en stram økonomisk politik er fortsat nødvendig.

På De danske Grundejeres Landsorganisations delegeretmøde vedtages en henvendelse til folketinget om, at der i den

kommende samling fremsættes forslag om ændring i lejeloven, hvorefter lejefastsættelsen frigives over et kort åremål. Man vender sig skarpt imod, at nogen del af de kommende lejeforhøjelser unddrages grundejerne.

5. – Det radikale Venstres politiske ordfører, Hilmar Baunsgaard, hilser med glæde, at v. og k. f. har erkendt, at man under en mindretalsregering er forpligtet til at udarbejde egne forslag, men kritiserer de konservatives plan om at overføre et par milliarder kroner af statens udgifter til kommunerne og samtidig fastholde den proportionale kommuneskat.

De uafhængige foreslår i en udtalelse fra partiets repræsentantskabsmøde, at oppositionen i samarbejde udformer et omfattende fælles arbejdsgrundlag for den politik, der nødvendigvis må føre til en regering udgået fra oppositionens rækker.

7. – Statsminister J. O. Krag meddeler partigruppernes formænd, at regeringen har opgivet at holde møder i folketinget i slutningen af september for at gennemføre merværdiforslaget, så det kunne træde i kraft 1/1 1966.

Fhv. statsminister Viggo Kampmann er udpeget til formand for det nye administrationsråd, der skal koordinere og rationalisere statens administration.

8. – Boligminister Kaj Andresen giver i folketingets bygge- og boligudvalg meddelelse om lempelser for iværksættelsen af nyt boligbyggeri. Alle areal- og prisgrænser ophæves for så vidt angår byggeri til helårsbeboelse, og med hensyn til de særligt regulerede områder, frigive Århus- og Aalborgområderne fuldstændigt, hvorefter boligbyggerireguleringen alene omfatter Sjællandsområdet.

9. – De spanske myndigheder har meddelt Kødindustriens Fabrikantforening tilladelse til ansættelse af spansk arbejdskraft. Fabrikantforeningen er gået i gang med rekrutteringen.

Nationalbanken har afslået at lempe den midlertidige begrænsning af obligationsudstedelsen.

11. – Venstres landsmøde åbnes af formanden for landsorganisationen, fhv. statsminister Erik Eriksen, der udtaler, at vi har en regering uden flertal, og situationen må kræve valg. På landsmødet oplyses det, at medlemstallet er gået tilbage med 3661 til 177.611. Til ny formand vælges formanden for folketingsgruppen Poul Hartling og til næstformand i stedet for Axel Kristensen, der også trækker sig tilbage, vælges Hedeselskabets direktør, fhv. folketingsmand Fr. Heick.

12. – Kongeparret afrejser til Schweiz på officielt besøg.

På Venstres landsmøde meddeler partiorganisationens nye formand Poul Hartling, at Erik Eriksen er valgt til æresmedlem af hovedbestyrelsen. Hartling udtaler, at det aldrig kan blive Venstres opgave at være støtteben for de vaklende socialdemokratiske taburetter og får tilslutning til samtalerne med de radikale ledere. Om samarbejdet med k. f. siger han, at det ville være en foræring til Venstres modstandere at bryde eller forringe det, men Venstres centrale stilling giver det en særlig forpligtelse til at prøve at samle de liberale kræfter. Der er også i det store og hele enighed om »V-planen« (se 3/9), som forelægges af folketingsmand Henry Christensen.

14. – Socialistisk Folkeparti advarer mod forhastet indførelse af merværdiafgift og foreslår, at skatteligningen effektiviseres, og at skattefradragsretten afskaffes. Endvidere foreslås det at indføre kapitalvindingsskat og at ophæve præmieringen af privat opsparing. Renter af privat gæld skal ikke kunne fradrages, afbetalingshandelen skal begrænses og afskrivningsreglerne for erhvervslivets driftsmidler og varelagre ændres ved nedsættelse af afskrivningsprocenten. Endelig ønsker s. f., at udgifter til reklame og repræsentation kun skal kunne fradrages som driftsudgift med højst 50 pct.

17. – Undervisningsministeriet nedsætter et udvalg på 17 medlemmer, der under navnet Forskningens Fællesudvalg – FFU – skal rådgive regering og folketing i forskningsanliggender ud fra almene synspunkter. Udvalgets formand er professor, dr. polit. P. Nørregaard Rasmussen.

22. – I en TV-diskussion mellem statsminister J. O. Krag og Venstres formand, Poul Hartling, udtaler statsministeren, at hvis Venstre er dygtige og hurtige nok, er kildeskatten ingen betingelse for en skattereform.

Det meddeles i en række dagblade, at pristalsnævnet i sit møde 21/9 vedtog allerede for oktoberpristallet at anvende den nye undersøgelse af forbrugsmønstret, der blev foretaget i 1963. Desuden er der i princippet truffet beslutning om, at der skal udarbejdes et pristal hver måned, således at det lønregulerende pristal fremkommer som et gennemsnit af 3 måneders udsving.

23. – Fra fagbevægelsens side afvises bestemt, at der kan ændres ved grundlaget for pristallet, så længe de nuværende overenskomster består.

24. – LO's repræsentant i pristalsnævnet, redaktør Holger Jensen, udtaler, at der må være opstået en misforståelse, for han mener ikke, at nævnets medlemmer har givet tilslutning til at anvende et nyt budget fra oktober.

25. – Økonomiminister Ivar Nørgaard meddeler, at han har anmodet Statistisk Departement om at vente med at anvende det nye pristalsbudget til januar.

Forskellige dagblade meddeler, at Statistisk Departement sandsynligvis fra januar vil offentliggøre to pristal, det ene på grundlag af pristalsbudgettet fra 1955, det andet på grundlag af forbrugsundersøgelsen i 1963.

28. – Bryggeriarbejderforbundets kongres vedtager med stor majoritet at anbefale medlemmerne at stemme for, at forbundet indmeldes i LO.

30. – Statsminister J. O. Krag holder møde med erhvervsorganisationernes formænd, hvor man drøfter den økonomiske situation.